

λαμβάνεται καὶ οὐ διαφερόμεθα, εἰ καὶ ψευδῆς εὐρεθῆ ἢ δήλωσις, εἰ δὴλόν ἐστιν, ὃν εἶπεν ὁ διαθέμενος. [fr. 34 pr.] διαφέρει δὲ δήλωσις αἰρέσεως, ὅτι ἢ μὲν δήλωσις ὡς ἐπὶ πολὺ πρὸς παρερχόμενον ἀναφέρεται πρᾶγμα, ἢ δὲ αἴρεσις πρὸς μέλλον: — fr. 34. § 1.

inveniatur demonstratio, cum liqueat quem dixerit testator. [fr. 34 pr.] differt autem demonstratio a condicione eo quod demonstratio plerumque ad praeteritam refertur rem; condicio autem ad futuram. fr. 34. § 1.

λξ'. Ἐὰν αἰρετικὰ ληγάτα μετὰ τὴν ἔκβασιν τῆς αἰρέσεως κεχρωσθῆνται, ὅθεν οὐδὲ μεταφέρεσθαι ἐν τῷ μεταξὺ δύναται.¹ fr. 41. D. 35, 1.

Condicionalia legata postquam condicio evenerit debentur, unde nec cedi interea possunt. fr. 41.

fol. 90'. Ὁ δὲ γραφεὶς κληρονόμος, ἐὰν ἀξιοιωθῆ λαβεῖν ἀπὸ σου δέκα νομμῶν καὶ ἀποκαταστήσῃ σοι τὴν κληρονομίαν, οὐκ ἀποκαθίστησι καὶ τὰ δέκα νομμῶν: — fr. 44. § 7. D. 35, 1.

Heres scriptus, si rogatus sit accipere decem aureos et restituere tibi hereditatem, non restituit etiam decem aureos. fr. 44. § 7. D. 35, 1.

μδ'. Ἐὰν ληγατεύσω σοι ὅτε εἰς τὸν ἕξ καὶ δέκατον ἐνιαυτὸν ἔλθῃς, οὐχ ἅμα τῷ ἐπιβῆναι τῷ ἕξ καὶ δεκάτῳ ἔτι τὸ ληγάτον ἀπαιτεῖς: — fr. 48.

Si legavero tibi cum ad sextum decimum annum perveneris, non statim cum ingressus fueris sextum decimum annum legatum petis. fr. 48.

Ὁ κελευσθεὶς δοῦναι δέκα νομμῶν καὶ εἶναι αὐτεξούσιος καὶ τῷ κληρονόμῳ τοῦ κληρονόμου διδόνος ἐλευθεροῦται· οὐκ ἐστι δὲ ταυτὸ ἐπὶ ληγαταρίου. fr. 51. § 1.

Qui iussus est dare decem aureos et liber esse et heredi heredis dando liber fit: non idem valet et in [persona] legatarii. fr. 51. § 1.

νε'. Ἐὰν ἀξιοιωθῆς δέκα νομμῶν δοῦναι καὶ λαβεῖν ἀγρὸν, οὐ δύνασαι τὰ πέντε διδόνος λαβεῖν τὸ ἥμισυ τοῦ ἀγροῦ. εἰ δὲ πολλοῖς ὑπὸ τὴν αὐτὴν αἴρεσιν καταλειφθῆ, ἕκαστος διδόνος τὴν ἀναλογίαν λαμβάνει τὸ ἀρμόζον αὐτῷ. ὥσπερ δὲ ὁ εἰς οὐ δύναται διαιρεῖν τὴν αἴρεσιν, οὕτως οὐδὲ ὁ ὑποκατάστατος αὐτῷ· ἀντὶ γὰρ ἐνὸς προσώπου παραλαμβάνονται.² fr. 56.

Si rogatus fueris decem aureos dare et accipere fundum, non potes quinque dando accipere dimidium fundi: si vero pluribus sub eandem condicionem relictus fuerit, quisque dando pro portione sua accipit partem sibi competentem. sicut autem unus non potest dividere condicionem, ita neque substituti eius: hi enim unius personae vicem optinent. fr. 56.

νεζ'. Αἱ αἰρέσεις εἰς τρία σκέλη διαιροῦνται· ἢ εἰς τὸ δοῦναι ἢ ποιῆσαι ἢ συμβῆναι ἢ μὴ δοῦναι ἢ μὴ ποιῆσαι ἢ μὴ συμβῆναι. καὶ αἱ μὲν ἔχουσαι δόσιν ἢ ποιῆσιν προσώποις ἠρῶνται ἢ τοῦ ληγαταρίου ἢ ἑτέρου· αἱ μὲντοι ἀπαιτοῦσαι τι συμβῆναι τύχης ἠρῶνται. τὰ οὖν ἔχοντα αἴρεσιν ἐν δόσει ἢ ἐν ποιήσει πληροὶ ὁ δημόσιος διαδεχόμενος τὸν τοιοῦτον ληγατάριον: —³ fr. 60.

Condiciones in tria genera dividuntur: vel dandi vel faciendi vel eveniendi; vel non dandi, vel non faciendi vel non eveniendi: et, si quidem continent dationem aut factum, personis cohaerent vel legatarii vel alterius: quae vero exigunt ut aliquid eveniat, ex sorte pendent. quae igitur habent condicionem in dando aut in faciendo, ea adimplet fiscus succedens tali legatario. fr. 60.

νεζ'. Ἐὰν ληγατεύσω τῇ γαμετῇ μου ὑπὸ αἴρεσιν παιδοποιίας καὶ τοῦ γάμου συνεστῶτος τελευτήσω, οὐ μόνον οἱ μετὰ θάνατόν μου τεχθέντες αὐτῇ συμβάλλονται, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν ζῳῇ μου μετὰ τὴν διαθήκην. fr. 61.

Si legavero uxori meae sub condicione „si filios habuerit“ et matrimonio durante mortuus fuero, non solum qui post mortem meam nati fuerint ipsi proderunt, sed et qui me vivo, post testamentum. fr. 61.

Ἐὰν ὁ μὴ δυνάμενος τὸ ληγατευθὲν ὅλον λαβεῖν δώσῃ τι διὰ τὸ πληρωθῆναι τὴν αἴρεσιν, λαμβάνει τὸ πλεον τοῦ συγκεχωρημένου καὶ ὅσον διὰ τὴν αἴρεσιν ἔδωκεν ἢ τῷ κληρονόμῳ ἢ ἑτέρῳ: — fr. 62. § 1.

Si is qui nequit legatum integrum accipere det aliquid, ut adimpleatur condicio, tantum capit praeter concessam portionem, quantum propter condicionem dedit vel heredi vel alii. fr. 62. § 1.

¹ habet Syn. ² habet Syn. ³ simil. Syn. ἐκποιήσει cod.

- ξ'. Τὰ αἰρετικά ληγάτα οὐκ ἀναίρειται τῇ τελευτῇ τῶν χρεωστούντων αὐτά: — fr. 65. Condicionalia legata non auferuntur morte eorum, qui ea debent. fr. 65.
- ξγ'. Ἡ ἄδηλος ἡμερα ἐν ταῖς διαθήκαις ἀντὶ αἰρέσεώς ἐστιν. fr. 75. Incertus dies in testamentis pro condicione est. fr. 75.
- ξθ'. Ἡ υἰοθεσία οὐκ ἀναίρει τὴν τῆς ἀπαιδίας αἴρεσιν. fr. 76. Adoptio non tollit condicionem „si sine liberis erit“. fr. 76.
- πβ'. Ἐν ταῖς φιδεικομισσαρίαις ἐλευθερίαις οὐ τῇ κουφοτέρῃ αἰρέσει προσέχομεν ἀλλὰ τῇ ὑστέρῃ: — fr. 90. In fideicommissariis manumissionibus non levis- simam condicionem spectamus, sed postremam. fr. 90.
- πζ'. Τὰ αἰρετικά ληγάτα εἰς ἄλλον μετατιθέμενα μετὰ τῆς αἰρέσεως χωροῦσιν, εἰ μὴ τῷ προσώπῳ¹ τοῦ πρώτου ἐμπέπηγεν. fr. 95. Condicionalia legata in alium translata cum condicione transeunt, nisi [haec] prioris personae cohaerebat. fr. 95.
- ιγ'. Ἐὰν εἶπω γαμηθῆναι σοι τὴν θυγατέρα μου καὶ ληγατεύσω αὐτῇ χωρίον, τότε σοι ἀρμόζει τὸ ληγάτον, ὅτε μὴ θελήσῃ ἢ θυγάτηρ μου γαμηθῆναι σοι. εἰ μέντοι ἀνήβος ἀποθάνῃ, οὐ δοκεῖ [ἢ] αἴρ[εσι]ς ἐξελεθῆναι τοῦ ληγάτου. fr. 101 pr. Si dixero nubere tibi filiam meam et legavero ei praedium, tunc tibi competit legatum, cum noluerit filia mea nubere tibi: si vero impubes moriatur, non videtur condicio expleta esse legati. fr. 101 pr.
- fol. 67r. qβ'. Ὁ μὲν ὑπὸ ὄρον ἐλευθερωθισόμενος καὶ ἀκόντων τῶν κληρονόμων διδοὺς ἐκ τοῦ πεκυλίου τὰ νομμῶν ἐλευθεροῦται. εἰ δὲ γινώσκει ὁ λαβῶν ὡς ἀκόντων αὐτῶν λαμβάνει, ὡς χωρὶς εὐλόγου αἰτίας ἄρπαξ νέμεται καὶ ἀφαιροῦνται παρ' αὐτοῦ. fr. 110. Qui sub condicione manumissus est vel invititis heredibus dando ex peculio nummos liberatur. quod si is qui accepit novit se invititis illis accipere, utpote qui iusta causa careat, sicut praedo possidet et auferuntur [res] ab eo. fr. 110.
- Ἐληγάτευσσα δύο τισὶν ἀγρὸν, ἵνα δέκα νομμῶν εἰς τὴν ταφήν μου δαπανήσωσιν· οὐ πληροῦται κατὰ ἀκρίβειαν ἢ αἴρεσις, φιλαγάθως δὲ διδοὺς εἰς τὰ πέντε νομμῶν λαμβάνει τὸ ἥμισυ τοῦ ἀγροῦ. τὸ αὐτὸ ἐστὶ καὶ ὅτε ἀγρὸν ληγατεύσω ὑπὸ αἴρεσιν, τὴν· ἐὰν παρασχῶσι δέκα νομίσματα. fr. 112. § 2. Legavi duobus quibusdam fundum, ut decem aureos in funus meum impendant: non adimpletur stricto iure condicio; benignius autem is qui dat quinque aureos accipit dimidium fundi. idem est etiam cum duobus fundum legavero sub condicione: si praebuerint decem aureos. fr. 112. § 2.
- B. ζ'. τ. α. Δ. ι. ε'. Τὸ ἐνιαυσιαῖον ληγάτον ἐν τοῖς προσιμίαις ἐκάστου ἐνιαυτοῦ καταφέρεται καὶ ἀπαιτεῖται. c. 1. C. VI, 53. Annuum legatum initio singuli cuiusquam anni cedit et petitur. l. 6. Cod. t. 5. c. 1. C. 6, 53.
- B. λζ'. τ. Δ. γ'. ι. β'. ΤΙΤΛΟΣ Κ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ' quibus diebus legatum vel fideicommissum cedit. TITULUS XX, LIBRI XLIV l. 36. Dig. t. 2.
- α'. Τὰ ἐν τῇ ὀρφανικῇ ληγατευθέντα μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς προχωρεῖ καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ἀνήβου. fr. 1. D. XXXVI, 2. Ea, quae in pupillari [testamento] legantur, post mortem patris cedunt, vivo adhuc pupillo. fr. 1. D. 36, 2.
- ε'. Τὸ χωρὶς αἰρέσεως ληγάτον ἀφαιρούμενον ὑπὸ αἴρεσιν αἰρετικόν ἐστιν. εἰ δὲ ἐξωθεν, οὐκ ἐκ τῆς διαθήκης ἔχει τὴν ὑπέρθεσιν, κἀν προαποθάνῃ ὁ ληγατάριος, παραπέμπεται.³ ἐὰν γὰρ ληγατεύσω σοι προικιμαῖον ἀγρὸν καὶ τῇ γυναικί μου ἀντὶ τῆς προικίδος νομμῶν καὶ Legatum purum sub condicione ademptum condicionaliale est. si vero extrinsecus, non ex testamento habet moram, quamvis antea moriatur legatarius, transmittitur [ad heredes]. nam si legavero tibi dotalem fundum et uxori meae pro dote aureos [tot] et dubitante ea an debeat accipere, moriaris

¹ τὸ πρόσωπον cod. ² —ss— cod. ³ l. vel —εται, vel —έσθω.

διασκεπτομένης αὐτῆς εἰ ὀφείλει καταδέξασθαι, τελευτήσεις καὶ ὕστερον ἢ γυνὴ καταδέξεται τὰ νομμῶν, ἀπαιτοῦσιν οἱ κληρονόμοι μου τὸν ἀγρόν· οὐ γὰρ δοκεῖ αἴρεσιν ἔχειν ἀλλ' ὑπέροφθαι.

fr. 6. § 1.

Τὰ ἐν κωδικέλλοις ληγατευόμενα ὁμοίως τοῖς ἐν διαθήκῃ προχωροῦσιν.

fr. 6. § 2.

Ἐὰν χρεωστοῦντί μοι ὑπὸ αἴρεσιν ληγατευθῆ [ἐλευθερία] τοῦ χρέους, χ[ρεωστεῖται] τὸ ληγάτον καὶ παραχρῆμα κινεῖται ἐκ τῆς διαθήκης βοήθεια καὶ ἐν μετὰ τὸν διαθέμενον ἀποθάνω, παραπέμω κληρονόμοις. τὸ αὐτὸ [ἔστι καὶ ὅτε μὴ] μοι ἀλλ' ἑτέρω τοιοῦτο χρέος ἐληγατεύθη:—

fr. 19. § 3. 4.

29'. Ἐὰν ληγατευθῆ ἐξοπλισμὸς,¹ fr. 28.

fol. 67^v.

ΤΙΤΛΟΣ ΚΑ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

B. λξ'. ε. γ'.

τίνα τῶν ληγάτων καὶ τῶν φιδεικομισσῶν φυλακίων χάριν ἀσφαλίζεται ὁ κληρονόμος.

α'. Πᾶς κληρονόμος οἰαζθήποτε ἀξίας εἶη καὶ ὑποστάσεως δίδωσι τοῖς ληγαταρίοις ἐγγύας ὅτι δίδωσι καὶ ποιεῖ ὅπερ ὁ διαθέμενος ἐκέλευσεν ἐμπροθέσμως καὶ περὶ δόλου ἐπερωτᾶται· ὥσπερ γὰρ αὐτός ἐστι τῆς κληρονομίας καὶ² ἐν νομῇ, οὕτως ὀφείλει καὶ τὸν ληγατᾶριον ἀσφαλίζεσθαι. εἰ δὲ μὴ ἀσφαλίσῃται, πέμπεται εἰς νομὴν ὁ ληγατᾶριος.³

fr. 1. § 1—2. D. XXXVI, 3.

Καὶ τοῖς κληρονόμοις τῶν ληγαταρίων δίδεται ἡ ἀσφάλεια καὶ προκουράτορσιν αὐτῶν.⁴

fr. 1. § 3—4.

15'. Ἐὰν δύο τινὲς ὁμώνυμοι φιλονεικῶσι περὶ τοῦ ληγάτου, ἐκατέρω διὰ τῶν αὐτῶν ἐγγνητῶν ἡ ἀσφάλεια δίδεται· ἐνὶ γὰρ ἐνέχεσθαι μέλλουσιν.

fr. 16.

B. λξ'. ε. δ'.

ΤΙΤΛΟΣ ΚΒ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

περὶ τοῦ ἴνα εἰς τὴν νομὴν τῶν ληγάτων ἢ φιδεικομισσῶν ἐξεῖη δοθῆναι.

Ἐὰν ὁ λαβὼν τὴν ἀσφάλειαν λέγῃ τοὺς ἐγγνητὰς ἀπόρους εἶναι καὶ θέλῃ ἄλλους αὐτῷ δοθῆναι, οὐκ ἀκούεται, εἰ μὴ ἄρα καινὸν τι συνέβῃ, ἴσως τῶν ἐγγνητῶν ἀποθανόντων ἢ αἰφνιδίως ἀπορησάντων.⁵

fr. 3. § 3. 4. D. XXXVI, 4.

Ὁ ἀρῆλιξ καὶ ὁ ἄνηβος καὶ ὁ μαινόμενος μὴ ἔχοντες κηδεμόνας οὐ δοκοῦσιν ὑπερτίθεσθαι, οὔτε βλάπτονται ἐκ τούτου· εἰ δὲ κληρονομία πρὸς τινὰ χρόνον ἐρριπται, ὑπεξαίρεται οὗτος ὁ χρόνος.

fr. 5. § 20.

et deinceps mulier acceperit aureos, petunt heredes mei fundum. non enim videtur condicionem habere [legatum], sed moram.

fr. 6. § 1.

Ea quae in codicillis legantur sicuti ea quae in testamento [legantur] cedunt.

fr. 6. § 2.

Si debenti mihi sub condicione legata sit liberatio debiti, [debetur] legatum et statim agi potest ex testamento et si post testatorem decessero, ad heredes transmitto. idem [est etiam cum] non mihi, sed alteri eiusmodi debitum sit legatum.

fr. 19. § 3. 4.

Si legatum fuerit instrumentum, fr. 28.

TITULUS XXI, LIBRI XLIV

l. 36. t. 3.

quomodo legatorum et fideicommissorum servandorum gratia satisdat heres.

Omnis heres cuiuscunque dignitatis vel conditionis dat legatariis cautionem de dando et faciendo id quod testator iussit statim ac de dolo promittit; sicuti enim ipse est hereditatis in possessione, ita debet et legatario cavere. si autem non cavet, mittitur in possessionem legatarius.

fr. 1. § 1—2. D. 36, 3.

Et heredibus legatariorum datur cautio et procuratoribus eorum.

fr. 1. § 3—4.

Si duo eiusdem nominis de legato litigent, utriusque per eosdem fideiussores cautio datur; uni enim [isti] teneri debent.

fr. 16.

TITULUS XXII, LIBRI XLIV

l. 36. t. 4.

de eo, ut in possessionem legatorum fidei commissorum mittatur.

Si is qui accepit cautionem dicat non solvendo esse fideiussores et velit alios sibi dari, non auditur; nisi forte novi quid accedit, utputa fideiussoribus mortuis vel improvise inopibus factis.

fr. 3. § 3. 4. D. 36, 4.

Minor et impubes et furiosus non habentes tutores vel curatores non videntur moram facere neque ideo damnum patiuntur. si vero hereditas per aliquod tempus iacuit, detrahitur id tempus.

fr. 5. § 20.

¹ hic fol. lacunam plurium linearum habet.² dele.³ simil. Syn.⁴ habet Syn.⁵ habet Syn.

Τοὺς καρποὺς,¹ οὓς οἱ ληγατάριοι λαμβάνου-
σιν ἐκ τῶν τοῦ κληρονόμου πραγμάτων εἰς
τόκους καταλογίζονται καὶ τὸ περισσὸν εἰς κεφάλαιον,
ὡς περ ἐπὶ τῶν δανειστῶν τῶν λαμβανόντων
καρποὺς ἐκ τῶν ἐνεχύρων· εἰ δὲ πλεον οἱ ληγα-
τάριοι λαμβάνωσι τῶν κεχρεωστημένων αὐτοῖς ἐκ
τῶν καρπῶν, ἀπαιτοῦνται αὐτό. καὶ τὸ μὲν ἐνέ-
χυρον ὁ δανειστῆς δύναται πωλεῖν, ὁ δὲ ληγα-
τάριος οὐ δύναται· μόνον γὰρ ἐπιτέτραπται καρ-
ποῦσθαι. fr. 5. § 21.

Ὁ πεμφθεὶς εἰς νομὴν εἰ καὶ περὶ τοῦ ληγά-
του προκατέρχεται, οὐκ ἀφίσταται τῆς νομῆς
ἕως ἂν ἐπὶ τῇ δίκῃ ἀσφαλισθῇ: — fr. 5. § 26.

Ὁ πεμφθεὶς εἰς νομὴν τῶν κληρονομαιῶν, εἰ
μὴ λάβῃ τὸ ληγάτον ἢ τὴν ἀσφάλειαν, οὐκ ἐνέ-
χεται: — fr. 5. § 27.

B. λς'. τ
Λγ' / τ. ε'.

ΤΙΤΛΟΣ ΚΓ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

περὶ ληγάτων παρασχετέων τῆς διαθήκης

fol. 10°.
τ. με'.
[fol. unum
peritit]
α'.

[ΤΙΤΛΟΣ ΚΗ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'.]

ληγάτων ἢ τοῦ πίστει καταλιπαρομένων.

Ὅσακις ὑπὸ τρόπον καταλιπάρεται τιμὴ λη-
γάτον, τυχὸν ἐπὶ τῷ τόδῃ τι ποιῆσαι, λαμβάνει
μὲν τὸ ληγάτον· πλὴν ἐὰν ὁ τρόπος ἀτονήσῃ,
ἀπόλλυται αὐτό. ὁ γὰρ τρόπος τὰ τῆς αἰρέσεως
ἀποτελέσματα ἔχει ἐν τοῖς ληγάτοις καὶ φιδει-
κομίσσοις. ἐὰν δὲ καταλειφθῇ τιμὴ ληγάτον
ἐπὶ τῷ γαμηθῆναι πέτρον, καὶ τὸ μὲν ληγάτον
ἔλαβεν, ὁ δὲ πέτρος οὐκ ἀνέχεται αὐτῇ γαμη-
θῆναι, οὐκ ἀναγκάζεται τὸ ληγάτον δοῦναι, οὐδὲ
γὰρ αὐτὴ ἐνεπόδισεν τῇ αἰρέσει: —²

c. 1. C. VI, 45.

B. ε'. τ. ζο

ΤΙΤΛΟΣ Λ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

π' ἀνιόντων καὶ καιόντων πῶς δεῖ αὐτοῖς ληγάτω παρα-
πέμπειν.

α'. Ἡ διάταξις κελεύει καὶ τοὺς κληρονόμους
ἐξουσίαν ἔχειν πρὸ ἀνοιξέως διαθήκης ὑπεισέ-
χεσθαι τῇ κληρονομίᾳ καὶ τὰ ληγάτα πάντα ἐκ
τῆς τελευτῆς τοῦ διαθεμένου ἀρμόζειν, ὥστε καὶ
ἕκαστον (ληγάτον) τὸν ληγατάριον τελευτῶντα
εἰς τοὺς ἰδίους κληρονόμους παραπέμπειν τὴν
ἐπὶ τῷ ληγάτῳ διάσκειν, ὥστε εἰ βούλονται λαμ-
βάνειν τὸ ληγάτον: — c. un. § 1. C. VI, 51.

Ἡ διάταξις κελεύει, ἵν' ὅσα καταλιπαρομένα
τισιν ἐν διαθήκῃ ἀσθενοῦνται, πάντα μένωσι
παρ' ἐκείνοις, ἐξ ὧν κατελείφθησαν. § 4.

¹ nempe: Οἱ καρποὶ. ² simil. Syn.

Fructus, quos legatarii capiunt ex rebus here-
dis, in usuris computantur et quod superest in
sorte, sicuti in creditoribus qui capiunt fructus ex
pigneribus: quod si plus legatarii ceperint eo quod
sibi ex fructibus debetur, id ab eis petitur. et quidem
pignus creditor potest vendere, legatarius autem
nequit: solum enim ei permittitur fructus percipere.
fr. 5. § 21.

Qui in possessionem est missus et de legato
litem contestatus est, non abstinere a possessione,
donec pro lite fuerit cautum. fr. 5. § 26.

Qui in possessionem rerum hereditariarum est
missus, si non ceperit legatum aut cautionem, non
tenetur. fr. 5. § 27.

TITULUS XXIII, LIBRI XLIV

de retinendis legatis, testamento

l. 36. Dig.
t. 5.

[TITULUS XXVIII, LIBRI XLIV.]

legatis vel fideicommissis.

[l. 6. Cod.]
t. 45.

Quoties sub modo relinquatur alicui legatum,
forte ut illud faciat, capit quidem legatum; sed
si modus defecerit, id amittitur. nam modus con-
dicionis effectum habet in legatis et fideicommissis.
quod si cui legatum relictum sit, ut Petro nuberet,
ipsaque legatum acceperit, sed Petrus non patitur
eam ducere, non cogitur reddere legatum, neque
enim ipsa condicioni obstitit. c. 1. C. VI, 45.

TITULUS XXX, LIBRI XLIV

de parentibus et liberis, quomodo oportet eis legata
transmitti.

l. 6. Cod.

Iubet constitutio heredes quoque posse ante
aperatas tabulas adire hereditatem et legata omnia
ex morte testatoris competere, ut omnis legatarius
decedens ad heredes proprios transmittat facultatem
de legato deliberandi, ut, si velint, legatum capiant.
c. un. § 1. C. VI, 51.

Iubet constitutio, ut ea quae in testamentis
quibusdam relicta deficiunt, omnia maneat apud
eos, a quibus sunt relicta. § 4.

Ἐπὶ δὲ ληγάτων ἢ φιδεικομμίσσων συνημμένων, εἰ μὲν πάντες θέλουσι λαβεῖν, λαμβάνουσι. εἰ δὲ μέρος ἀτονήσῃ, τοῖς συνημμένοις προστίθεται μετὰ τῆς ἰδίας τιμῆς. εἰ δὲ μὴ βούλονται οἱ συλληγατάριοι καταδέξασθαι, δίδει¹ πρὸς ἐκείνους ἐξ ὧν κατελείφθη: — § 11.

ΤΙΤΛΟΣ ΛΑ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

τότε τῆς διακατοχῆς τῶν ληγάτων φιδεικομμίσσων τηρουμένων ἡ αἰτία συγκεχώρηται, ὅτε ἕκαστος δόξῃ δοθῆναι ὀφείλει.

γ'. Ἐὰν μετὰ τὸ νεμηθῆναι τοὺς ληγαταρίους τὰ πράγματα ὁ κληρονόμος ἢ πωλήσῃ ταῦτα ἢ ὑπόθῃται ταῦτα, προτιμότεροί εἰσιν οἱ ληγατάριοι, ὡς ἀπὸ πραιτωρίου ἐνεχύρου αὐτὸ λαμβάνοντες: — c. 3. C. VI, 54.

δ'. Οἷτινες ληγάτων ἢ φιδεικομμίσσων ἕνεκεν εἰς νομὴν πέμπονται, οὐ τὴν δεσποτείαν κτῶνται, ἀλλὰ δίκαιον ἐνεχύρου· ἵνα καὶ² μετὰ τὸ καταλειφθῆν ἐνεχύρου τὸ ἱκανὸν γένηται τῇ βουλή τοῦ τελευτήσαντος, ὁ ἀρμόδιος δικαστὴς σοῦ προσιόντος κελεύσει: — c. 5.

fol. 10^v. Ὁ ληγατάριος ὀφείλει πέμπεσθαι εἰς τὴν τῶν ἐν τῷ ληγάτῳ ἀσφαλιζομένων³ πραγμάτων νομὴν, πρῶτον μὲν εἰς τὰ πράγματα τὰ ὄντα ἐν τῇ κληρονομίᾳ, καὶ ὅσα κατὰ δόλον ὁ κληρονόμος ἀπεκτήσατο. λέγει δὲ ξένον νόμιμον ἢ διάταξις, ὅτι ἐὰν ὁ φιδεικομμισσάριος τὸ φιδεικομμίσσον ἀπαιτῶν ἀγνώμονος πειραθῆι τοῦ κληρονόμου καὶ ἑξαμηνιαῖος παρέδραμε χρόνος, τότε καὶ εἰς τὰ πράγματα τοῦ κληρονόμου τὰ ἰδικὰ πέμπεται εἰς νομὴν: — c. 6.

¹ ita cod. ex vulgari recentiorum graecorum usu.

² lege δέ. ³ textus corruptus.

In legatis vel fideicommissis coniunctis, si quidem omnes capere velint, accipiunt: si vero pars defecerit, coniunctis aderescit cum suo onere.¹ quod si nolint collegatarii accipere, datur illis, a quo est relictum. § 11.

TITULUS XXXI, LIBRI XLIV

tunc possessionis legatorum [vel] fideicommissorum servandorum causa permessa est, cum satisfari debet.

Si postquam res possidere coeperint legatarii, heres vel vendiderit eas vel alienaverit, potiores habentur legatarii, qui tanquam praetorii pigneris iure id accipiunt. c. 3. C. VI, 54.

Quicumque legati vel fideicommissi causa in possessionem mittuntur, non adquirunt dominium, sed ius pigneris; atque ut post acceptum pignus satis fiat defuncti voluntati, competens iudex, te adeunte, iubebit. c. 5.

Legatarius in possessionem rerum legati servandi causa mitti debet, primum in res, quae sunt in hereditate et in eas, quas dolo heres desiit possidere. et dicit autem miram regulam constitutio; si fideicommissarius fideicommissum petens malae voluntatis heredem nactus sit atque sex mensium tempus praeterierit, tunc in rerum ipsius heredis possessionem mittitur. c. 6.

¹ ad litt. *honore*; male enim graecus intellexit ac vertit.

^ε π ναυκλήρων καὶ πιστικῶν καὶ ναυτῶν καὶ πανδοχέων καὶ τῆς κατ' αὐτῶν ἢ ὑπὲρ αὐτῶν ἀγωγῆς.

α'. Τὰ ναυτικά ἤγουν τὰ κατὰ θάλασσαν τῶ ῥοδίῳ νόμῳ κρίνεται ἐν οἷς αὐτῶ μὴ ἕτερος ἐναντιοῦται νόμος: —¹ fr. 9. D. XIV, 2.

β'. Ναύκληρός ἐστὶν πρὸς ὃν ἀνήκει ὁ πόντος τοῦ πλοίου καὶ τὰ συμβαίνοντα, εἴτε δεσπότης ἐστὶν εἴτε παρὰ δεσπότην ἐν ὁμάδι τὸ πλοῖον ἐμισθώσατο ἢ ἐπικαίρως ἢ διηρηκῶς, καὶ ἀδιάφορον εἴτε ἀνὴρ εἴτε γυνή· καὶ αὐτεξούσιος ἢ δοῦλος ἐστὶν ὁ ναύκληρος. ὁ δὲ ἀνηβος χρῆζει τῆς τοῦ ἐπιτρόπου ἀφθεντίας: — fr. 1. § 15. 16. D. XIV, 1.

γ'. Πιστικός ἐστὶν ὁ ὑπὸ τοῦ πιστικοῦ καταστάς, ἀγνοοῦντος τοῦ ναυκλήρου· εἰ γὰρ ἤδει αὐτὸς, αὐτὸν προστήσαι δοκεῖ. πάντα γὰρ τὰ πρακτέα τοῦ πιστικοῦ ἐπιγινώσκει ὁ ναύκληρος, καὶ διὰ τὸ χρήσιμον εὐχερέστερον τοῦτο δεχόμεθα ἐπὶ τοῦ πιστικοῦ ἢ περὶ ἐπὶ τοῦ πρωτεύοντος· ἐνέχεται δὲ καὶ ῥητῶς αὐτῶ ἀπηγόρευσε πιστικὸν ἕτερον: — fr. 1. § 5. D. 14, 1.

γ'.² Πιστικός ἐστὶν ὁ [πᾶσ]αν ἐπιμέλειαν τοῦ πλοίου ἐπιτραπέις: —³ fr. 1. § 1 ibid.

δ'. Ναύτης ἡγεῖται ἐνταῦθα ὁ τὸ πλοῖον ἐκγυμνάζων, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ ὁ διάγων ἐν τῶ πλοίῳ διὰ τὸ πλεῖν αὐτὸν ναύτης λέγεται· δι' ἑαυτοῦ γὰρ ἢ τοῦ πιστικοῦ μόνον ἐνέχεται, οὐ μὴν διὰ τῶν ἄλλων ναυτῶν: — fr. 1. § 2. D. 4, 9.

ε'. Ὅπερ ἐν λάβωσιν ἐπὶ τῶ φυλάξει οἱ ναύκληροι καὶ οἱ πανδοχεῖς, εἰ μὴ ἀποκαθιστώσιν, ἐνάγονται· ἐν αὐτοῖς δὲ ἐστὶ μηδὲνα ὑποδέξασθαι: — fr. 1 pr. § 1 cit.

ζ'. Ἐνέχεται δὲ καὶ διὰ τῶν προσβεβλημένων παραφυλακῆ, οἷον ναυφυλάκων καὶ διαταρῶν εἰς ὅπερ ἐν ὑποδέξωνται, καὶ αὐτὸς ποιήσῃ τὸ χειρέμβολον. εἰ δὲ καὶ μὴ φαίνεται, τότε ἐνέχεται ὁ ναύκληρος ἐπὶ τῶν ὑποδεχθέντων: — fr. 1. § 3 cit.

η'. Καὶ περὶ τῶν σχεδίων καὶ τῶν ἄλλων πλοίων τὸ αὐτὸ λέγομεν: — fr. 1. § 4 cit.

θ'. Οἱ τὸ πλοῖον ἢ τὸ ἐργαστήριον ἐκγυμνάζοντες καὶ οἱ προσετώτες, οὐ μὴν οἱ μέσην ὑπουργίαν ἐκτελοῦντες, ἐνέχονται οὐ μόνον ἐπὶ τοῖς φορτίοις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ἐσθῆτι ἢ τιμῇ ἐν τῶ πλοίῳ χρώμεθα καὶ ἐπὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς πρὸς καθημερινὴν χρῆσιν. εἰ καὶ μὴ ἢ ἡμῶν τὰ πράγματα,

¹ Aliter et perperam Hb.: cf. Attal. 32, 1. ² ita cod.

³ cfr. Syn.

de exercitoribus et magistris et nautis et cauponibus et de actionibus contra eos et pro eis.

Navalia sive maritima rhodia lege iudicantur, in quibus illi non alia adversatur lex. fr. 9. D. 14, 2.

Exercitor est [is], ad quem pertinet quaestus navis et quaecumque eveniunt, sive dominus sit sive a domino generaliter conduxerit, vel ad tempus vel in perpetuum: neque refert utrum vir sit an mulier. et liber vel servus potest esse exercitor. qui vero impubes est indiget tutoris auctoritate.

fr. 1. § 15. 16. D. 14, 1.

Magister est [et] qui a magistro constitutus est, ignorante exercitore. nam si ipse novit, ipse praeposuisse videtur. omnia enim facta magistri praestat exercitor. et propter utilitatem facilius id accipimus in magistro quam in institore. tenetur autem, quamvis expresse ei prohibuerit alterum magistrum [constituere]. fr. 1. § 5. D. 14, 1.

Magister est cui tota cura navis committitur.

fr. 1. § 1 ib.

Nauta hic existimatur qui navem exercet quamvis et qui est in nave navigandi causa nauta dicatur: per semetipsum autem vel magistrum tantum obligatur; non vero per alios nautas.

fr. 1. § 2. D. 4, 9.

Quidquid custodiendum acceperint exercitores et caupones, nisi restituant, tenentur; in eorum enim facultate est neminem recipere. fr. 1 pr. § 1.

Obligatur autem per eos qui custodiae sunt praepositi, utpote nauphylacas et diaetarios propter id quod susceperint, quamvis ipse chirembolum fecerit. quod si non appareat, tunc convenitur exercitor de recepto. fr. 1. § 3.

Et de ratibus ceterisque navigiis idem dicimus.

fr. 1. § 4.

Qui navem vel officinam exercent et qui ei sunt praepositi, non qui opera mediastini funguntur, tenentur, non solum propter merces, sed etiam propter vestem, qua in nave utimur et propter cetera quae ad cotidianum usum pertinent. et quamvis non sint nostrae res, tamen nostra refert; nam nobis et

ὁμοίως δὲ διαφέρει ἡμῖν· ἡμῖν γὰρ καὶ οὐ δεσπότῃ ὄφελον δίδοσθαι, ὡς ἐνθα λάβω τὰ φορτία εἰς ἐνέχυρον [ἐπὶ] χορήσει διαποντία: —

fr 1. § 5—7.

ι'. Ἐνέχεται δὲ ἐπὶ τοῖς ἐνεχεθεῖσιν ἐν τῷ πλοίῳ, κὰν μὴ παρεδόθη αὐτῷ καὶ οὐ μόνον τὸ δρᾶμα τῶν ναυτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιβατῶν ἐπιγνώσθαι, καθὼς καὶ ὁ πανδοχεὺς τῶν ὀδευόντων: —

fr. 1. § 8. 2 ib.

ια'. Ἐνέχεται καὶ ἐφ' οἷς ἐν τῷ αἰγιαλῷ ὑπεδέξατο: —

fr. 3 pr.

ιβ'. Ὀφείλει ἀρκεῖσθαι τῇ ἀγωγῇ τῇ ἀπαιτούσῃ τὸ ἀπλοῦν ἢ τῇ ἀπαιτούσῃ τὴν ποινήν εἰς τὸ διπλάσιον ὑπὲρ τοῦ κλέφαντος: — fr. 3. § 1.

Καὶ ὁ ναύκληρος ἔχει τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον ἀγωγὴν ὡς ἐγκινδυνεύων, εἰ μὴ ἄπορός ἐστιν ἢ αὐτοῦ κλέφαντος ἕτερος ἐκλεψεν: — fr. 4 pr.

ιγ'. Ἐὰν παρὰ ναυκλήρου ναύκληρος ἢ πανδοχεὺς παρὰ πανδοχέως ὑποδέξῃται, ἐνέχεται καὶ τῶν ἐσθημάτων καὶ τοῦ καθημερινοῦ κεκλαρίον χάριν. ἐνέχεται κὰν οὐ δίδεται ναῦλον ὑπὲρ αὐτῶν: —

fr. 4. § 1. 2. fr. 5 pr.

fol. 69^v. Καὶ ὁ ῥάπτῃς γὰρ καὶ ὁ κναφεὺς μισθὸν ὑπὲρ τῆς τέχνης λαμβάνοντες ἐνέχονται τῇ περὶ μισθώσεως ἀγωγῇ ἐπὶ τῇ παραφυλακῇ: — fr. 5 pr.

ιδ'. Τὰ εἰρημένα περὶ κλοπῆς καὶ περὶ ζημίας δεῖ νοεῖν: —

fr. 5. § 1.

ιε'. Ὑπὲρ πάντων τῶν ναυτῶν ὁ ναύκληρος ἐνέχεται, εἴτε ἐλεύθεροί εἰσιν, εἴτε δοῦλοι, εἰ ἐν τῷ πλοίῳ γέγονεν ἢ ζημία· εἰ γὰρ ἔξω ἐζημίωσαν, οὐκ ἐνέχεται: —

fr. 7 pr.

ιβ'. Ἐὰν προείπῃ τοῖς ἐπιβάταις φυλάξαι τὰ ἴδια καὶ ἑαυτὸν μὴ ἐπιγινώσκειν τὴν ζημίαν καὶ συναπέσωσιν οἱ ἐπιβάται, οὐκ ἐνέχεται: — fr. 7 pr.

ιθ'. Ἐὰν ὦσι πολλοὶ οἱ ναύκληροι, ἕκαστος τὸ ἴδιον μέρος ἐνάγεται: —

fr. 7. § 5.

κ'. Αἱ ἀγωγαὶ αὐτῷ διηρεκῶς ἀρμόζουσιν, οὐ μὴν καὶ κατὰ κληρονόμων· ὄθεν εἰ δοῦλος ἐξεγύμναξε πλοῖον καὶ ἀπέθανεν, οὐδ' εἴσω ἐνιαυτοῦ κατὰ τοῦ δεσπότου ἀρμόζει ἢ περὶ πεκουλίου ἀγωγή: —

fr. 7. § 6.

Ἀπὸ τῶν συναλλαγμάτων τῶν ναυτῶν ὁ ναύκληρος οὐκ ἐνάγεται, ἐπὶ δὲ τῶν ἀμαρτημάτων αὐτῶν ἐνάγεται. προνοεῖν γὰρ ὀφείλει τοῦ χηρεῦν αὐτοῦς δόλου καὶ ῥαθυμίας ἢ τοι κακίας: —¹

fr. 1. § 2. Dig. XIV, 1.

Ὁ προσθησάμενος τὸν πιστικὸν τοῦ πλοίου ἐνάγεται, ὡς περὶ ὁ προσθήσας πρωτεύοντα ἐργαστηρίου ἢ πραγματείας: —²

fr. 1 pr.

non domino dari debuerunt, veluti cum merces pigneri acceperim ob fenus nauticum.

fr. 1. § 5—7.

Obligatur de iis quae in navem inferuntur, quamvis ipsi non sint tradita, et non solum nautarum factum sed et vectorum praestare (debet), sicuti et caupo peregrinantium.

fr. 1. § 8. 2.

Tenetur et de iis, quae in litore accepit.

fr. 3 pr.

Contentus esse debet actione qua simplum petitur vel ea qua poena in duplum petitur contra furem.

fr. 3. § 1.

Et exercitor actionem de furto in duplum habet, cum periculum sentiat, nisi incertus sit, vel, ipse cum sit furatus, alter furetur.

fr. 4 pr.

Si ab exercitore exercitor vel caupo a caupone recipiat, tenetur et de vestimentis et de cottidiano penore; tenetur et si de his vectura non datur.

fr. 4. § 1. 2. fr. 5 pr.

Et sutor enim et fullo mercedem pro arte accipientes actione locati de custodia tenentur.

fr. 5 pr.

Quae de furto dicta sunt et de damno intelligere oportet.

fr. 5. § 1.

Per omnes nautas obligatur magister, sive liberi sint sive servi, si in navi factum est damnum; nam si extra navem damnum dederint, non tenetur.

fr. 7 pr.

Si praedixerit vectoribus propria servare et sese damnum non subiturum, vectoresque consenserint, non tenetur.

fr. 7 pr.

Si plures fuerint exercitores, unusquisque pro sua portione convenitur.

fr. 7. § 5.

Actiones ei in perpetuum competunt; non vero et contra heredes; unde si servus exercuit navem et mortuus est, ne intra annum quidem contra dominum competit actio de peculio.

fr. 7. § 6.

Propter nautarum contractus non convenitur exercitor, sed ex delictis eorum convenitur; providere enim debet ut careant dolo et negligentia sive malitia.

fr. 1. § 2. Dig. 14, 1.

Qui praeposuit navis magistrum convenitur veluti qui praeposuit praefectum officinae vel negotiationis.

fr. 1 pr.

¹ habet Syn.

² habet Syn.

- μ'. Ἐὰν ἐπιτροπή ὁ πιστικὸς ναυλώσει μόνον, οὐ μὴν ἀπαιτῆσαι ἢ τοῦμπάλιν ἐπιβάτας ἐμβάλλεσθαι, οὐ μὴν τὰ φορτία ἢ δῆλα φορτία ἢ ἐν δήλοις τόποις πλεῖσ ἀικαὶ ἄλλως ποιήσῃ, οὐκ ἐνοχοποιεῖ τὸν ναύκληρον: — fr. 1. § 12.
- μη'. Ἐὰν ὄσι πολλοὶ πλοίου ναύκληροι, ἕκαστος εἰς ὀλόκληρον ἐνάγεται ἵνα μὴ εἰς πολλοὺς σκύληται ὁ ἐνὶ συναλλάξας: — fr. 1. § 25. 2.
- νε'. Ὁ εἰς τῶν ναυκλήρων συναλλάξας τῷ πιστικῷ ἐνάγει τοῖς λοιποῖς: — fr. 5. § 2.
- νη'. Ἐὰν κοινὸς δοῦλος θελήσει τῶν δεσποτῶν ναυκληρεῖν, εἰς ὀλόκληρον ἐνάγεται ἕκαστος: — fr. 6. § 1.
- νθ'. Τῶν ἀποθνησκόντων ἐν τῷ πλοίῳ δίδεται τὸ ναῦλον, εἰ μὴ ῥητῶς ἔδοξε μόνον τῷ ἀποκομιζομένῳ δοθῆναι: — fr. 10 pr. D. XIV, 2.
Τοῦ πλοίου ναυαγίσαντος, ἀποδίδωσιν ὁ ναύκληρος τὰ ναῦλα, ἄπερ ἔλαβεν ἐν προχωρίᾳ ὡς μὴ μετακομίσας: —¹ fr. 15. § 6. D. XIX, 2.
- ξ'. Τοῦ τεχθέντος ἐν τῷ πλοίῳ νηπίου οὐ δίδεται ναῦλον: — fr. 19. § 7.
- ξβ'. Ἐὰν δύο κεράμων ἐμισθώσω πλοῖον καὶ ἐνεβάλου ἐν αὐτῷ κέραμον, τῶν δύο χρεωστεῖς τὸ τίμημα, εἰ μὴ ὑπὲρ ἑκάστου ἐμβαλλομένου τὸ ναῦλον συνεφώνησας: — fr. 10. § 2. D. XIV, 2.
- ξγ'. Ἐὰν πλοῖον ναυαγίῃ διὰ τὸ μὴ ἔχειν κυβερνήτην, ἐνέχεται τοῖς ἐπιβάταις ὁ ναύκληρος: —² fr. 13. § 2. D. XIX, 2.
- fol. 80'. Πολλῶν ἀναμῖξ σίτον ἐμβαλλομένων,³ ὁ ναύκληρος τῷ ἐνὶ ἀποδέδωκε καὶ τὸ πλοῖον ἐναυάγησεν. οὐκ ἔχουσιν οἱ λοιποὶ κατὰ τοῦ ναυκλήρου ἀγωγὴν. δύο γὰρ εἰσιν εἶδη τῆς μισθώσεως· πῆ μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ ἀποδίδεται, ὡς ἐπὶ τῶν διδομένων τῷ κναφεῖ καὶ τῷ ῥάπτῃ· πῆ δὲ οὐ τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ γένους, ὡς ὅτε παράσχω ἄργυρον ἢ χρυσὸν ἐπὶ τὸ γενέσθαι μοι σκεῦος, ἐφ' οὗ καὶ τὸ δοθὲν τοῦ τεχνίτου γίνεται: —
Καὶ ὁ λαβὼν γὰρ ἀργύρια λυτὰ ἐν παραθήκῃ οὐδὲν ἕτερον χρεωστεῖ, ἢ τοσοῦτο⁴ ἀποδοῦναι. καὶ ἐνταῦθα τοίνυν ἴδιος ὁ σίτος τοῦ ναυκλήρου γέγονεν καὶ ἄδειαν εἶχεν ἐκ τοῦ παντὸς πληρῶσαι τὸν ἵνα· μόνην γὰρ ἀμέλειαν καὶ δόλον χρεωστεῖ, ὡς τοῦ συναλλάγματος ὑπὲρ τῶν δύο ὄντος. εἰ δὲ καὶ κεχωρισμένος ἦν ὁ ἑκάστου σίτος, ὡς ἐν κερφίνοις ἢ ἐτέρω, οὐ γίνεται τῆς τοῦ ναυκλήρου δεσποτείας ἀλλ' ἕκαστος ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ἔχει τὴν ἀπαιτήσιν καὶ τὴν περὶ τῆς κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον ἀγωγὴν: — fr. 31. D. XIX, 2.
- Si concessum fuerit magistro ut locaret, non vero ut exigeret; vel rursus ut vectores induceret, non vero merces, vel certas merces, vel ut in certis locis navigaret et aliter fecerit, non obligat exercitorem. fr. 1. § 12.
- Si plures fuerint navis exercitores, quisque in solidum convenitur, ne in plures distringatur, qui cum uno contraxit. fr. 1. § 25. 2.
- Unus exercitorum cum magistro contrahens pro ceteris convenit. fr. 5. § 2.
- Si communis servus dominorum voluntate navem exeret, in solidum quisque (eorum) convenitur. fr. 6. § 1.
- Eorum qui in navi moriuntur naulum datur, nisi expresse convenerit ut solum ei qui reduceret daretur. fr. 10 pr. D. XIV, 2.
- Nave naufragante, reddit exercitor nauula quae ipse antea accepit, utpote qui non transvexerit. fr. 15. § 6. D. XIX, 2.
- Pro infante in nave nato non datur merces. fr. 19. § 7.
- Si duarum amphorarum navem conduxisti atque in eam amphoram induxisti, duarum pretium debes, nisi de singula inducta naulum pactus fueris. fr. 10. § 2. D. 14, 2.
- Si navis eo quod gubernatorem non habuerit naufragium fecerit, vectoribus exercitor tenetur. fr. 13. § 2. D. XIX, 2.
- Pluribus mixtim frumentum iniicientibus, exercitor uni restituit et navis naufragio perit. non habent ceteri adversus exercitorem actionem: duo enim sunt genera locationis; in altero enim idem restituitur, sicuti in his quae dantur fulloni et sarcinatori; in altero vero non idem, sed eiusdem generis, veluti cum praebeo argentum vel aurum ut vas mihi fiat, in quo [genere] et id quod datum est artificis fit.
- Nam et qui argentum solutum in deposito accepit nihil aliud debet, quam ut tantundem restituat. et hic igitur proprium frumentum exercitoris factum est et facultatem habet ex toto uni dandi; solum enim negligentiam ac dolum [praestare] debet, cum contractus utriusque causa fiat; si vero separatim erat cuiusque frumentum veluti cephinis seu aliter, non fit exercitoris proprium, sed singuli sui [frumentum] habent petitionem et de furto in duplum actionem. fr. 31. D. 19, 2.

¹ cfr. Proch. XVII, 8.

Attal. XXXII, 2.

³ I. ἐμβ.² cfr. Proch. XVII, 7.⁴ τὸ ἅντιφῶ cod.

- εθ'. Ἐὰν ὁ δεσπότης τοῦ πλοίου ἢ οἱ ναῦται ἐμβάλλονται τι ἀθέμιτον, καὶ τὸ πλοῖον εἰσχομίζεται· εἰ δὲ ἀπόντος αὐτοῦ ὁ πιστικὸς ἢ οἱ ναῦται ἐνεβάλλοντο,¹ τὸ μὲν πλοῖον τῷ δεσπότη ἀποδίδεται, οὗτοι δὲ εἰς τὸ τετραπλάσιον καταδικάζονται καὶ τὰ φορτία δημόσια γίνονται: —
fr. 11. § 2. D. 39, 4.
- ς'. Καὶ ὁ προεστὼς πλοίου, ἢ ἐργαστηρίου ἢ πανδοχείου ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων τῶν ὑπουργούντων ὡσαυτὴ ἀπὸ ἀμαρτήματος ἐνέχεται· ἐν οἷς αὐτὸς μηδὲν ἤμαρτεν: —
fr. 5. § 6. D. 44, 7.
- ογ'. Οὐκ ἐνάγεται ὁ ναύκληρος [διὰ] τὸ φάκτον τῶν ἐπιβατῶν: —
fr. 1. § 6. D. 47, 5.
- οδ'. Ὁ ἀπὸ πλοίου ἐξωθησθεὶς ἢ ἀπὸ ὀχήματος ἐλκυσθεὶς οὐ δοκεῖ πεπονθῆναι βίαν.
fr. 5. D. 47, 9.
- οε'. Τῷ περὶ βίας δημοσίας κατέχεται ὁ μετὰ ὅπλων ἐκβαλὼν τινα τοῦ πλοίου καὶ σφοδρῶς τιμωροῦνται καὶ οἱ βιαζόμενοι αὐτούς.
fr. 3. § 6. D. 48, 6 — fr. 1. § 2. D. 48, 7.
- οη'. Ὁ κατέχων πλοῖον ἢ ναύτην ἢ κατὰ δόλον κατασχεθῆναι ποιῶν ὑπόκειται ποινῇ εἴκοσι νομισμάτων: —
fr. 2. § 1. 2. D. 48, 12.
- Τῷ διοικοῦντι ἐπαρχίαν οὐκ ἔξεστιν ἐν αὐτῇ πλοῖον κατασκευάζειν: —
fr. 46. § 2. D. 49, 14.
- πδ'. Μηδὲ ἢ ἐκκλησιαστικὸν ἢ ἕτερον πρόσωπον ἐξκουσατενέτω ναῦν μείζονα τῶν διεχιλίων μοδίων πρὸ τῆς ἐκβολῆς τῆς τῶν εἰδῶν μετακομιδῆς, πάσης ἀρογούσης ἀντιγραφῆς καὶ δημευομένης ἢ καὶ παρ — — τῆς νῆος —: c. 10. C. 1. 2.
- fol. 80°.
πε'. Εἰ καὶ παρὰ γυναικὸς προβληθῆναι ναύκληρος, ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν συναλλαγμάτων κατέχεται ἢ γυνὴ τῇ περὶ αὐτῶν ἀγωγῇ. κἂν γὰρ προεστῶτας ἐργαστηρίου προβάλληται ἢ γυνὴ τῇ περὶ αὐτοῦ² ἀγωγῇ κατέχεται· οὐδὲ γὰρ ἀλλοτριὰ εἰσι ταῦτα τὰ συναλλάγματα, ἀλλ' αὐτῆς τῆς γυναικὸς, ἐπειδὴ ἄλλον ἐγγυησαμένη γυνὴ οὐ κατέχεται· οὔτε γὰρ δεῖ τὰς γυναῖκας ὑπὲρ ἀλλοτριῶν συναλλαγμάτων ἐνέχεσθαι: —³ c. 4. C. IV, 25.
- ιγ'. Ὁ ἀδικῶν ναύκληρον δημοσίᾳ μεταφέροντα δέκα λίτρας χρυσοῦ προστιμᾶται καὶ τὸ ἀζήμιον τῷ ναύκληρῳ αὐτῷ παρέχει.
c. 1. C. XI, 2.
- ιγδ'. Ὁ ἀρπάξων τι ἀπὸ ναύκληρου δημοσίᾳ ἀποφέροντος ἐν τῷ τετραπλῷ τὸ ἀρπαγὴν μεθόδεύεται: —
c. 3. C. XI, 2.
- ιγε'. Ἐὰν δημοσίον εἶδος πωλήσῃ ὁ ναύκληρος, εἰς τὸ τετραπλάσιον καταδικάζεται.
c. 5. C. XI, 2.
- Si dominus navis et nautae iniecerint quid illiciti in navim, navis quoque fisco vindicatur: si vero eo absente, magister vel nautae iniecerint, navis quidem domino redditur, ipsi vero in quadruplum condemnantur et merces publicae fiunt.
fr. 11. § 2. D. 39, 4.
- Et praefectus navi vel officinae vel cauponae ex delictis ministrorum quasi ex delicto tenetur, in iis scilicet, in quibus ipse nihil peccavit.
fr. 5. § 6. D. 44, 7.
- Exercitor propter factum vectorum non convenitur.
fr. 1. § 6. D. 47, 5.
- Qui a navi expellitur vel a curru trahitur non videtur passus esse vim.
fr. 5. D. 47, 9.
- De vi publica tenetur is qui cum armis eiecerit quem de nave et graviter puniuntur qui in eos vim ferunt.
fr. 3. § 6. D. 48, 6 — fr. 1. § 2. D. 48, 7.
- Qui retinet navim seu nautam vel dolo facit ut retineantur, tenetur poena viginti aureorum.
fr. 2. § 1. 2. D. 48, 12.
- Administratori provinciae non licet in ipsa navim comparare.
fr. 46. § 2. D. 49, 14.
- Neque ecclesiastica neque alia persona excusatur navem habens ultra duorum millium modiorum capacem ante exportationem specierum oneris, quocunque cessante rescripto atque fisco vindicata nave vel
c. 10. C. 1. 2.
- Et si a muliere praepositus sit exercitor, ex iis, qui cum eo facti sunt, contractibus tenetur mulier eorum actione; nam et si institores officinae praeposuerit mulier, de iis actione tenetur; nec enim aliena sunt ista negotia sed ipsius mulieris, cum pro aliis intercedens mulier non teneatur: neque enim oportet mulieres pro alienis negotiis teneri.
c. 4. C. IV, 25.
- Qui iniuria afficit exercitorem publice vehementem, decem libris multatur et indemnitatem exercitori ipsi praestat.
c. 1. C. XI, 2.
- Qui rapit aliquid ab exercitore publice vehente in quadruplum eius quod rapuit convenitur.
c. 3.
- Si publicam speciem vendiderit exercitor, in quadruplum condemnatur.
c. 5.

¹ ἐνεμβ. cod. ² ita eod., qui l. προεστῶτες.³ habet Syn., ubi laudatur tanquam κερ. λθ' (N, 1. 7).

ρ'. Ὁ εἰς οἰκείαν χρῆσιν ἀποφέρων κογχυλιάρικόν πλοῖον δύο λίτρας χρυσοῦ ἀπαιτεῖται: —

c. 9. C. XI, 8.

ρς'. Ἐάν τις τῶν ναυκλήρων ἄπειρ καὶ ἀκληρονόμητος τελευτήσῃ, ἢ οὐσία αὐτοῦ μὴ φερέσθω εἰς τὸ δημόσιον, ἀλλ' εἰς τὸ σωματεῖον τῶν ναυκλήρων: —

c. 1. C. VI, 62.

ΤΙΤΛΟΣ Β', ΒΙΒΛΙΟΥ ΝΓ'

περὶ πλοίου διεκδικουμένου.

α'. Ὁ ἐξαρτισμὸς τοῦ πλοίου καὶ ἡ σκάφη ἰδιαζόντως ἐκδικοῦνται.¹ fr. 3. § 1. D. VI, 1.

δ'. Ἀμέλεια καὶ δόλος ἐστὶν τὸ τὸ πλοῖον ἐν ἀνεπιτηδείῳ καιρῷ πλοῖσαι: —² fr. 36. § 1. D. VI, 1.

Ὁ πλοῖον τρυπήσας ὑπόκειται τῇ ἀγωγῇ τῇ ἀπαιτούσῃ ἐξ ὁμολογίας μὲν τὸ ἀπλοῦν, ἐξ ἀρνήσεως δὲ τὸ διπλάσιον: —³ fr. 27. § 24. D. IX, 2.

ς'. Ἐάν πλοῖόν σου ἐμπέσῃ εἰς ἐμὸν ζημιώσῃ με, εἰ μὲν ἠδύνατο οἱ ναῦται τοῦτο κολῦσαι⁴ γενέσθαι, ἐνάγονται τῇ προειρημένῃ ἀγωγῇ, ὡς περὶ ὁ χειρὶ ἢ κόντῳ ζημιώσας. εἰ δὲ τοῦ σχοῖνου ῥαγέντος ἢ μηδενὸς ἰθύνοντος⁵ ἐπέπεσεν, οὐχ ὑπόκειται ὁ δεσπότης: —⁶ fr. 29. § 2 ib.

Εἰ δὲ καὶ τῇ βίᾳ τῶν ἀνέμων ἐμπέσῃ τὸ πλοῖον εἰς ἀλλοτρίας ἀγκύρας καὶ κόψωσιν αὐτὰς οἱ ναῦται, οὐκ ἐνάγονται, εἴγε ἄλλως ἑαυτοὺς εὐλυτῶσαι οὐκ ἠδύνατο. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπεσόντων εἰς δίκτυα. εἰ δὲ ῥαθυμία καὶ ἀμελεία τῶν ναυτῶν συνέβη, χάρα τῇ προειρημένῃ ἀγωγῇ διὰ τὴν ζημίαν τῶν δικτύων οὐ μὴν τῶν μὴ ἀλιευθέντων ἰχθύων: —⁷ fr. 29. § 3 ib.

ζ'. Ἐάν ναὺς ναῦν βυθίσῃ, ὁ κυβερνήτης ἢ ὁ προωρεὺς ἐνάγεται ἢ οἱ ναῦται ἐξ ἀμελείας, εἰ μὴ πολλὴ ἦν ἡ βία τοῦ ἀνέμου: —⁸ fr. 29. § 4.

fol. 77.

η'. Ἐάν πλοῖον καταποντίσῃ ἕτερον ἐρχόμενον κατ' αὐτοῦ, ἐνάγεται ὁ προωρεὺς ἢ ὁ κυβερνήτης· εἰ δὲ ἐξ ὑπερβολῆς χειμῶνος τοῦτο γέγονεν, οὐκ ἐνάγεται ὁ δεσπότης· εἰ δὲ δι' ἀμέλειαν τῶν ναυτῶν συνέβη, ἀρκεῖ ὁ a[q]uilios: —⁹ fr. 29. § 4. D. 9, 2.

θ'. Ἐάν τὸν σχοῖνον, ᾧ τὸ πλοῖον ἐδέδετο, κόψῃ τις καὶ ἀπόληται, εἰς τὸ διπλοῦν καταδικάζεται: —¹⁰ fr. 29. § 5.

Qui in proprium usum conchyliarem navem converterit, duabus libris auri multatur. c. 9. C. XI, 8.

Si quis nauclerorum sine liberis et heredibus decesserit, substantia eius non feratur ad fiscum sed ad corpus nauclerorum. c. 1. C. VI, 62.

TITULUS II, LIBRI LIII

de nave vindicanda.

Armamentum navis et scapha separatim vindicantur. fr. 3. § 1. D. 6. 1.

Neglegentia et dolus est navim inopportuno tempore navigare. fr. 36. § 1.

Qui navim terebrat tenetur actione, qua ex confessione simplum petitur, ex infitiatione duplum. fr. 27. § 24. D. 9, 2.

Si navis tua incidens in meam mihi damnum fecerit, si quidem potuissent nautae id impedire quin accideret, conveniuntur praedicta actione, sicuti [tenetur] is qui manu vel conto damnum dederit. si vero fune rupta aut nemine dirigente incidit, non tenetur dominus. fr. 29. § 2.

Et si vi ventorum incidierit navis in alienas anchoras et praeciderint eas nautae, non tenentur si aliter se explicare non potuerunt. idem est et de iis, qui incidierint in retia. si vero culpa et negligentia nautarum acciderit, locus [erit] praedictae actioni propter detrimentum retium, non vero propter non captos pisces. fr. 29. § 3.

Si navis navim demergat, gubernator vel ductor tenetur vel nautae ex culpa, nisi multa fuerit vis venti. fr. 29. § 4.

Si navis demergat alteram venientem contra se, convenitur ductor vel gubernator; si vero ex vehementia tempestatis id acciderit, non tenetur dominus: quod si ex culpa nautarum evenerit, sufficit aquilia. fr. 29. § 4. D. 9, 2.

Si funem qua navis ligabatur praeciderit quis et perierit [navis], in duplum condemnatur. fr. 29. § 5.

¹ fere sic (absque v^s τοῦ πλοίου) restituerat Zachariaeus *Paralipomena*, p. 15. qui l. ἐκδικεῖται. ² habet Syn. ³ similiter Syn. ⁴ τοῦ κώλυσαι cod. ⁵ ita et Syn. ⁶ habet Syn. paucis mutatis. ⁷ habet Syn. cuius verba postrema codex noster (sicuti versio Venturi in *Paralip.*, 16) omittit. ⁸ habet Syn. ⁹ habet Syn.

¹⁰ habet Syn. pluribus mutatis. — Att. 32. § 6.